

Volodymyr Maslak, Daria Vasylenko, Sergiy Sezin, Dmytro Sezin

CASE «PROPHET» BOLESŁAW IN ARCHIVAL DOCUMENTS

A problem of mass repression due to polish question in 30s XXth century is analyzed in this article. The foundation of the research is made of archival documents, where we can see the matter of nonpoland mass repression during this period. The question about arrests by «polish line» example of Bolesław Krasnodarskogo case. This range of problems are investigated in the context of the Poltava region. In this work there is an exhaustible analysis of the arrested Bolesław Krasnodemskyy case with its detailed description of interrogationsof arrested andwith his «crime» bystanders. As a conclusion the authors present the theory why Bolesław Krasnodarskogo was arrested and sentenced to imprisonment.

Key words: soviet regime, mass repression, «polish operation», Poltava region, polish diaspora.

УДК 94(477)»1940/1950»:321.64:[008+001](477)

Наталія Сірук

ПОСТАНОВИ ЦК КП(б)У – ДОКУМЕНТИ ВИВЧЕННЯ ІДЕОЛОГІЧНИХ КАМПАНІЙ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА 40-Х – ПОЧАТОК 50-Х РОКІВ ХХ СТ.)

У другій половині 1940-х – на початку 1950-х рр. вийшла низка постанов ЦК КП(б)У, присвячених питанням літератури, історії, філософії, музики, кіно та мистецтва загалом. Ці постанови стали складовою частиною ідеологічних кампаній, відомих під назвою «ждановщини». Документи служили одним із засобів політико-ідеологічного контролю тоталітарної влади за творчою діяльністю інтелігенції, за духовним життям суспільства. Вістря партійної критики спрямовано на подолання самобутнього національного змісту, особливого національного колориту української літератури та мистецтва, на «викриття українського буржуазного націоналізму». Усього впродовж 1944–1953 рр. прийнято 12 найбільш значних за своїм характером постанов ЦК ВКП(б) та ЦК КП(б)У з ідеологічних питань. Ці джерела заклали ідеологічні підвалини для наступу на всі групи інтелігенції, створювалась відповідна атмосфера – сипались звинувачення, розгорталась публічна критика. Звичними стали упередженість в оцінках діячів науки та культури, вольові рішення, проявлялися самочинне і некомпетентне адміністративне втручання у творчу діяльність, заперечення елементарних художніх свобод. Партійні документи широко коментувались у редакційних і авторських статтях, у виступах на численних зборах працівників культури та мистецтва. У них давалась спотворена оцінка духовного життя в республіці, висувалися надумані й необґрунтовані звинувачення на адресу провідних письменників, митців, науковців.

Ключові слова: постанова, документ, ідеологія, культура, пленум.

У повоєнне десятиріччя вийшла низка постанов ЦК КП(б)У, присвячених питанням літератури історії, театру, кіно та мистецтва загалом. Ці документи стали складовою частиною ідеологічних кампаній, відомих під назвою «ждановщини», які служили засобом політико-ідеологічного контролю тоталітарної влади за творчою діяльністю інтелігенції.

Аналіз архівних матеріалів, передусім постанов та рішень ЦК КП(б)У розкриває суть, методи і наслідки культурно-ідеологічного тиску на інтелігенцію останнього періоду сталінщини. Праці узагальнюючого характеру та матеріали преси дають змогу оцінювати важливі аспекти діяльності інтелігенції післявоєнного періоду.

За мету поставлено хронологічно відтворити та комплексно дослідити, на прикладі таких джерел як постанови ЦК К(б)У, ідеологічний тиск на творчу інтелігенцію України.

У 1946–1948 рр. відбулася серія ідеологічних погромів, здійснених А. Ждановим за ініціативою Й. Сталіна. Доповіді А. Жданова, спрямовані на «викриття» різних «перекручень і хиб» у літературі, філософії, музиці, а також відповідні постанови ЦК ВКП(б) негайно дублювалися в Україні. За офіційним формулюванням, така боротьба скеровувалась проти «безідейності, безпринципності, формалізму, космополітизму й низькопоклонства перед гнилим Заходом». На практиці вона швидко перетворилася на кампанію насадження російського шовінізму і викликала черговий погром культури неросійських народів, зокрема української національної культури та науки.

В Україні «ждановщина» набрала форм гострої критики «буржуазного націоналізму», насамперед в історії та літературі. Партійне керівництво вимагало від українських культурних і наукових діячів дотримування принципів пролетарського інтернаціоналізму, що фактично означало відмову від національних засад творчості. Однією із ключових вимог того часу, що стосувалася української культури, стала вимога: «тісніше зливалася з великою російською культурою». Духовне

життя суспільства поставлене під жорсткий контроль, що заважало розвитку літератури, театру, кіно та мистецтва загалом, які і стали першими об'єктами політико-ідеологічних нападок режиму в останній період сталінщини. Сфера ідеології розглядалась як один з головних «фронтів», на якому велася боротьба проти «українського буржуазного націоналізму», за якнайширше висвітлення в художній творчості проблем сучасності, оспівування радянської дійсності [1, с. 78–79].

Початок ідеологічним кампаніям другої половини 40-х рр. ХХ ст. поклала постанова ЦК ВКП(б) «Про журнали «Звезда» і «Ленинград» (серпень 1946 р.). У ній грубо і несправедливо критикувалась творчість поетеси А. Ахматової і письменника М. Зощенка [2, с. 10–12]. Розпалений у Москві антиінтелігентський вогонь перекинувся в Україну, а подібний грубий і безцеремонний стиль «керівництва» творчою інтелігенцією поширився в усіх республіках. Одним з перших, хто відчув наступ влади, був видатний діяч української культури, кінорежисер, сценарист зі світовим іменем, письменник, якого французька преса назвала «Гомером ХХ століття» – О. Довженко. 12 червня 1944 р. політбюро ЦК КП(б)У прийняло постанову «Про Довженка О. П.», у якій зазначалося: «у творах українського письменника і кінорежисера, написаних за останній час («Перемога» і «Україна в огні»), мають місце грубі політичні помилки антиленінського характеру» [3].

У серпні 1946 р. відбувся перший після війни пленум ЦК ВКП(б), на якому звучали гострі звинувачення проти великої групи літераторів і науковців, визначено генеральну лінію партії, у тому числі стосовно напрямів і об'єктів ідеологічної чистки. Знайомство з рішеннями цього пленуму, директивними документами показують, що Україна перебувала в центрі уваги союзного керівництва [4, с. 424]. Сам факт звернення до минулого українського народу, відтворення його самобутньої сутності вже вважалося проявом буржуазного націоналізму. Для забезпечення «нового курсу» схвалено низку партійних постанов, які відображали посилення репресивної політики та політичного контролю тоталітарної держави за культурно-науковою сферою. Посилилися відверте публічне цькування, прямі звинувачення в «націоналізмі» відомих літераторів, зокрема М. Рильського, Ю. Яновського, І. Сенченка, О. Довженка [5, арк. 27–38; 6, арк. 10], а також П. Карманського, М. Рудницького, А. Патрус-Карпатського та інших. Водночас система прагнула цілковито підпорядкувати своєму впливові працю письменників та митців, спрямувати їх у відповідне політичне й ідеологічне русло, регламентувати найрізноманітніші прояви творчої активності та інтелектуального пошуку.

У цей період гостро розкритиковано низку українських літературознавців, які брали участь у написанні «Нарису історії української літератури» і яких звинуватили у прихильності до «буржуазно-націоналістичної» концепції М. Грушевського, С. Єфремова та інших «ворогів». Розпочато викривальну кампанію, що спрямовувалася проти істориків, у працях яких містилися наукові ідеї й теорії, близькі з тією ж концепцією М. Грушевського. З цих позицій різкої критиці піддано львівських учених М. Кордубу, І. Крип'якевича та інших, авторський колектив першого тому «Історії України» (за ред. М. Петровського). Прикладом грубого диктату в науці також стала серпнева сесія Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені Леніна (ВАСГНІЛ), яка відбулася в 1948 році і на якій розпочато погром генетики, названої «буржуазною псевдонаукою».

Автор статті спробувала хронологічно висвітлити постанови ЦК КП(б)У, які спрямовувались на боротьбу з політико-ідеологічних «прорахунками» в царині культури та мистецтва УРСР. Серед згаданих постанов слід назвати: «Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури», «Про журнал сатири і гумору «Перець», «Про журнал «Вітчизна», «Про репертуар драматичних і оперних театрів УРСР і заходи щодо його поліпшення» (1946 р.), «Про політичні помилки та незадовільну роботу Інституту історії України Академії наук УРСР», «Про перевірку виконання Спілкою письменників України постанови ЦК ВКП(б) про журнали «Звезда» і «Ленинград» (1947 р.), «Про стан і заходи поліпшення музичного мистецтва на Україні у зв'язку з постановою ЦК ВКП(б) «Про оперу «Большая дружба» В. Мураделі» (1948 р.) та ін. [7, арк. 53]. Цитати із зазначених постанов підкреслюють увагу на тому, що українська культура, мистецтво та наука перебувають в центрі уваги ідеологів-партійців як СРСР так і УРСР.

24 серпня 1946 р. ЦК КП(б)У у постанові «Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури в «Нарисі історії української літератури» [8, арк. 60] стверджував, що автори «Нарису» «перекрутили марксистсько-ленінське розуміння історії української літератури і подали її в буржуазно-націоналістичному дусі» [9, с. 288]. Авторів звинувачували в тому, що вони не показали «боротьбу партії більшовиків проти українських буржуазних націоналістів-шумських, хвильовистів, скрипниківців, які намагалися використати літературу як один з засобів відриву українського народу від великого російського народу і перетворення Радянської України в колонію німецького імперіалізму».

7 жовтня 1947 р. політбюро ЦК КП(б)У, за пропозицією Л. Кагановича, ухвалило постанову «Про перевірку виконання Спілкою радянських письменників України постанови ЦК ВКП(б) про

журнали «Звезда» і «Ленинград». У цьому документі вказувалося, що рішення Спілкою прийнятті формально, а її члени «опинились фактично на позиціях обивателів і до останнього часу не бачили гострих і різких ухилів націоналістичного характеру, буржуазних перекичень у творах окремих письменників» [10, арк. 26]. Початок кампаніям щодо періодики та журналів поклала вже згадувана постанова ЦК ВКП(б) «Про журнали «Звезда» і «Ленинград» (серпень 1946 р.). У жовтні 1946 р. з цього приводу була прийнята постанова ЦК КП(б)У «Про журнал «Вітчизна» [11, арк. 32–36]. Редакцію журналу звинувачували в «традиційному припущенні ідеологічних помилок – підвищеній увазі до національного питання, уникненні висвітлення провідних тем сучасності (перемоги у Великій Вітчизняній війні, поступового переходу від соціалізму до комунізму)». У серпні 1946 р. в газеті «Правда» розкритиковано журнал «Перець», в якому партійні чиновники також вгледіли «хибні» матеріали.

Відгукнувшись на виступ «Правди», оргбюро ЦК КП(б)У прийняло постанову «Про журнал сатири і гумору «Перець», в якій зазначалось, що редакція «стала на неправильний, неправдивий шлях, надаючи місце на сторінках журналу ідеологічно шкідливим писанням, похабним вправам низькопробних гумористів». На початку 50-х рр. ХХ ст. політбюро ЦК КП(б)У прийняло кілька постанов – «Про журнал «Дніпро» від 1 лютого 1950 р.; «Про видавництво СРПУ «Радянський письменник» – 27 листопада 1951 р. [12, с. 284]. Вони загострили ідеологічну ситуацію в республіці, а директиви ЦК ВКП(б), що знайшли відображення в редакційних статтях газети «Правда», певною мірою сприяли новим пошукам ідеологічних ворогів радянської системи.

У серпні 1946 р. прийнята постанова ЦК КП(б)У «Про репертуар драматичних і оперних театрів УРСР і заходи щодо його поліпшення», у якій йшлося про «незадовільний стан репертуарів театрів України і погане керівництво театрами зі сторони Комітету в справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР» [13]. У постанові зазначалося, що головний недолік репертуарів полягав у тому, «що п'єси радянських авторів на сучасні теми були фактично витісненими». В репертуарах театрів переважали п'єси дореволюційних і західних авторів, «знаходили місце ідеологічно шкідливі твори, здатні лише отруювати свідомість глядача», а «...композитори не виконували своїх обов'язків, приділяли головну увагу історичним темам і обминали важливі теми сучасності», в результаті чого не були створені високоякісні «нові опери, присвячені радянському життю» [8, арк. 58].

Після постанови ЦК ВКП(б) від 10 лютого 1948 р. «Про оперу «Велика дружба» В. Мураделі» пошуки «помилки і перекичень» у галузі музичного мистецтва розпочалися і в Україні. 23 травня 1948 р. була прийнята постанова ЦК КП(б)У «Про стан і заходи поліпшення музичного мистецтва на Україні у зв'язку з рішенням ЦК ВКП(б) «Про оперу «Велика дружба» В. Мураделі». У ній йшла мова про неблагополучний стан музичного мистецтва в Україні, засуджувався «формалістичний, антинародний напрям» в радянській музиці, в творчості українських композиторів та в діяльності закладів музичного мистецтва [14, арк. 55]. Українських композиторів Б. Лятошинського, І. Белзи, М. Гозенпуда, Г. Таранова, М. Тіца, композиторів західних областей М. Колесси, С. Людкевича, Р. Симовича, А. Солтиса звинувачувалися в тому, що вони пішли хибним шляхом псевдоноваторства.

У 1946 р. розпочалася добре спланована партійним центром пропагандистська кампанія під гаслом боротьби проти «українсько-німецького націоналізму», історичних концепцій М. Грушевського і його школи, проти «залишків націоналістичних поглядів і тверджень» в історичній науці. Внаслідок цього 29 серпня 1947 р. прийнято постанову ЦК КП(б)У «Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України АН УРСР» [9, с. 292–296]. Фактично інститут розгромлено, ЦК КП(б)У таврував «написані в антимарксистському дусі» праці, які містять «грубі політичні помилки та перекичення буржуазно-націоналістичного характеру».

Розправа з генетикою, яку вважали ворожою діалектико-матеріалістичному світогляду, що відображала реакційну буржуазну ідеологію, не обминула й Україну. Об'єктами нападок стали відомі вчені С. Гершензон, М. Гришко, Л. Делоне, Ю. Мірюта, І. Поляков, Д. Третяков, М. Холодний, І. Шмальгаузен та ін. [15; 16, арк. 3]. У серпні 1948 р. ЦК ВКП(б) прийняв постанову «Про стан викладання біологічних наук і заходи щодо зміцнення біологічних кафедр у вищих навчальних закладах», а ЦК КП(б)У – «Про заходи щодо перебудови роботи наукових установ, кафедр, видавництв, журналів і газет України в області біології і зміцнення цих ділянок кваліфікованими кадрами», які стали керівництвом до практичної дії, в тому числі для чергових чисток в системі освіти. Уже в травні 1947 р. схвалена постанова ЦК КП(б)У «Про поліпшення ідейно-політичного виховання кадрів і про боротьбу проти проявів буржуазно-націоналістичної ідеології». Ідеологічні заходи негайно підкріплювалися адміністративно-каральними як стосовно членів партії, так і безпартійних.

На початку 50-х рр. ХХ ст. відбулося чергове посилення політико-ідеологічних «чисток» в культурному житті України. 2 липня 1951 р. в газеті «Правда» з'явилася редакційна стаття «Проти ідеологічних перекичень у літературі», на цей раз мішенню критики став вірш В. Сосюри «Любій

Україну!» [17, л. 46]. З метою ліквідації «серйозних недоліків і помилок», на які вказала «Правда», ЦК КП(б)У постановив: «зосередити увагу на керівництві ідеологічною роботою в областях, а також у міських і районних комітетах КП(б)У, на яких обговорити статтю і накреслити заходи посилення ідеологічної роботи» [18, с. 59].

У кінці листопада 1951 р. проведено пленум ЦК КП(б)У, на якому прийнято постанову «Про стан і заходи покращення ідеологічної роботи партійної організації України», яку можна вважати свого роду підсумковим документом сталінської доби [19]. У липні 1952 р. політбюро ЦК КП(б)У прийняло чергову постанову – «Про заходи з ліквідації серйозних недоліків і помилок в роботі ЦК КП(б)У і партійної організації України по керівництву ідеологічною роботою». У ній вкотре розкритиковано Спілку радянських письменників України, його голову О. Корнійчука – за «ідейно-політичні прорахунки».

Таким чином, повоєнні роки виявилися завершальним етапом формування в країні сталінського абсолютизму, в тому числі в духовній сфері. Тоталітарний режим розгорнув чергові ідеологічні кампанії, переслідування інакодумців, нову хвилю репресій. У результаті радянська культура в різних її проявах опинилася під жорстким контролем партійно-державних органів, вся культурна політика влади мала яскраво виражений ідеологічний характер. Проведена пошукова робота дала змогу виявити новий фактичний матеріал, який представлений неопублікованими архівними документами, зокрема постановами ЦК КП(б)У, що дозволило дослідити обрану проблему.

Список використаних джерел

1. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.) / В. К. Баран. – Львів, 2003. – 670 с.
2. Аксёнов Ю. Послевоенный сталинизм: удар по интеллигенции / Ю. Аксёнов // Кентавр. – 1991. – № 10–12. – С. 80–89.
3. Виступ Сталіна 31 січня 1944 року «Про антиленінські помилки й націоналістичні перекинуття в кіноповісті Довженка «Україна в огні» // Літературна Україна. – 1990. – 5 липня.
4. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин / П. Голубенко. – К., 1993. – 447 с.
5. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України), ф.1, оп.23, спр. 4511.
6. ЦДАГО України, ф. 1. оп. 23, спр. 4512.
7. Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і р.р.) / В. Баран, В. Даниленко. – К., 1999. – Т.13. – 304 с.
8. ЦДАГО України, ф.1. оп. 70, спр. 519.
9. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів / упоряд.: М. І. Панчук. – К., 1994. – 557 с.
10. ЦДАГО України, ф.1, оп. 70, спр. 515.
11. ЦДАГО України, ф.1. оп. 70, спр. 691.
12. Шаповал Ю. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії / Ю.Шаповал. – К., 1993. – 350 с.
13. ЦДАГО України, ф. 1. оп. 1, спр. 731.
14. ЦДАГО України, ф.1, оп. 70, спр. 1533.
15. Российский государственный архив социально-политической истории (далее – РДАСПИ), ф.17, оп. 132, д. 74.
16. ЦДАГО України, ф.1, оп. 70, спр. 1367.
17. РДАСПИ. – Ф.17, оп. 132, д. 472.
18. Сірук Н. М. «Ждановщина» в Україні (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.): монографія / Н. Сірук. – Луцьк, 2013. – 208 с.
19. ЦДАГО України, ф. 1. оп. 1, спр. 976.

Наталія Сірук

ПОСТАНОВЛЕННЯ ЦК КП(б) У – ДОКУМЕНТИ ИЗУЧЕНИЯ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ КАМПАНИЙ В УКРАИНЕ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА 40-Х – НАЧАЛО 50-Х ГОДОВ ХХ ВВ.)

Во второй половине 1940-х – начале 1950-х годов вышел ряд постановлений ЦК КП(б)У, посвященных вопросам литературы, истории, философии, музыки, кино и искусства в целом. Эти постановления стали составной частью идеологических кампаний, известных под названием «ждановщины». Документы служили одним из средств политико-идеологического контроля тоталитарной власти за творческой деятельностью интеллигенции, за духовной жизнью общества. Острые партийной критики было направлено на преодоление самобытного национального содержания, особого национального колорита украинской литературы и искусства, «разоблачения украинского буржуазного национализма». Всего за период с 1944 – по 1953 гг. было принято 12 наиболее значительных по своему характеру постановлений ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У по идеологическим вопросам. Эти источники заложили идеологические основы для наступления на все группы интеллигенции, создавалась соответствующая атмосфера – сыпались обвинения, разворачивалась публичная критика. Привычными стали предвзятость в оценках деятелей науки и культуры, волевые решения, проявлялись самовольное и некомпетентное административное вмешательство в творческую деятельность, отрицание элементарных художественных свобод. Партийные документы широко комментировались в редакционных и авторских статьях, в выступлениях на многочисленных собраниях работников культуры и искусства. В них передавалась искаженная оценка духовной жизни в республике, выдвигались надуманные и необоснованные обвинения в адрес ведущих писателей, художников, ученых.

Ключевые слова: постановление, документ, идеология, культура, пленум.

Natalia Siruk**RESOLUTIONS OF THE CC CP (B) OF UKRAINE – DOCUMENTS FOR STUDYING
IDEOLOGICAL CAMPAIGNS IN UKRAINE
(LATE FORTIES – EARLY FIFTIES OF THE XXTH CENTURY)**

In the second half of the 1940s – early 1950s came a number of resolutions of the Central Committee of the Communist Party (Bilshovyks) of Ukraine – CC CP (b)U, dedicated to literature, history, philosophy, music, cinema and art in general. These decisions were part of the ideological campaign, known as «zhdanovschyna». Documents served as a means of political and ideological control of totalitarian power for the creative activity of intellectuals, the spiritual life of society. The point of party criticism was aimed at overcoming the original national content, special national flavor of Ukrainian literature and art, at «exposing Ukrainian bourgeois nationalism». During the period from 1944 to 1953 12 the most significant resolutions of the Central Committee of the Soviet Union Communist Party (Bilshovyks) – CC CPSU (b) and the CC CP (b) on ideological issues have been adopted. These sources laid the ideological foundation for an attack on all groups of intellectuals, the special atmosphere was created and as a result there were accusations and public criticisms. Prejudgments in estimates of science and culture leaders, volitional decisions were usual; unauthorized and incompetent administrative interference in creative activity has been manifested; the denial of basic freedoms of art. Party documents have been widely commented in the editorial and articles, in speeches at numerous meetings of workers of culture and art. The distorted assessment of the spiritual life in the country has been given; flimsy and unsubstantiated accusations against leading writers, artists and scientists have been put forward.

Key words: resolution, document, ideology, culture, plenum.

УДК: 08:002:004.01:34.06:94 (477)**Ігор Гайдасенко****ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК НОВИЙ ЗАСІБ ПОДАННЯ
ІНФОРМАЦІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

У сучасних умовах розвитку суспільства, значна увага приділяється інформатизованому супроводу будь-якої професійної діяльності. Застосування нових засобів обміну інформацією дозволяє спростити процес професійного обміну знаннями та досвідом. Насамперед, це актуально у навчальному процесі, де використовуються навчальні і тестуючі програми з різних дисциплін. Аналіз особливостей структурної організації, дидактичних функцій та переваг застосування електронних підручників дозволяють показати їх ефективність у сприянні підвищенню рівня зацікавленості користувачів та позитивний вплив на особистісний розвиток студента, його якісну підготовку під час процесу навчання.

Ключові слова: електронний підручник, навчальний процес, інформаційно-комунікаційні технології, дисципліни, професійна діяльність.

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи освіти є використання інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує подальше удосконалення навчального процесу, доступність, ефективність освіти. Одним із шляхів досягнення мети удосконалення навчального процесу є підготовка електронних підручників. Значення використання їх в освіті зростає за рахунок активного впровадження інформаційних технологій, які допомагають ширше передати матеріал з використанням засобів мультимедіа, зберігати великий обсяг інформації, тому використання електронних підручників дає змогу суттєво вплинути на результативність проведення занять, підвищити зацікавленість до навчання, сприйняття студентами матеріалу, що вивчається і розширити можливості навчального процесу загалом.

Метою статті є аналіз електронних підручників, визначення їх переваг та недоліків і можливостей їх застосування як нових засобів передачі інформації.

Питання, пов'язані із створенням та використанням електронних засобів навчання, зокрема електронних підручників, досліджувались такими науковцями: В. Агеєв, Н. Апатова, А. Башмаков, І. Башмаков, В. Биков, Л. Брескіна, А. Верлань, І. Вєтрова, Є. Вінниченко, В. Горох, Ю. Горошко, А. Гуржій, О. Данилова, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Іваськів, Л. Зайнутдінова, С. Карп, В. Ключко, О. Кохан, В. Лапінський, О. Лемента, С. Лещук, М. Львов, Ю. Машбиць, Н. Морзе, К. Осенков, А. Осін, А. Пеньков, С. Раков, Ю. Рамський, В. Редько, О. Резіна, І. Роберт, В. Руденко, М. Смульсон, О. Співаковський, О. Тищенко, Ю. Триус, А. Уваров, М. Шут та ін.